

1. 9. 2011

ID: 76564

Průtahy v řízení

Při posouzení kritéria významu řízení dle § 31a odst. 3 písm. e) zákona č. [82/1998](#) Sb. je třeba ve vztahu k předmětu řízení přihlídnout ke všemu, co je pro účastníka „v sázce“. Je proto třeba přihlídnout i k případné smluvní pokutě a její narůstající výši v průběhu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 765/2010, ze dne 29.6.2011)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně F.invest a. s., H. K., se sídlem v H. K., zastoupené JUDr. E. P., advokátem se sídlem v H. K., proti žalované České republice – Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem Praha 2, Vyšehradská 16, o zaplacení částky 211.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 15 C 162/2008, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. 9. 2009, č.j. 39 Co 172/2009 - 80, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 9. 2009, č. j. 39 Co 172/2009 - 80, se ve výroku, kterým byl potvrzen rozsudek Obvodního soud pro Prahu 2 ze dne 5. 2. 2009, č.j. 15 C 162/2008 - 48, zamítající žalobu do částky 139.092,- Kč s příslušenstvím, zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení; ve zbylém rozsahu se dovolání odmítá.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 5. 2. 2009, č.j. 15 C 162/2008 - 48, vyhověl do částky 71.000,- Kč s úrokem z prodlení za dobu od 16. 11. 2008 do zaplacení nároku žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy, kterou měla utrpět tím, že v řízení vedeném u Okresního soudu v Hradci Králové původně pod sp. zn. 12 C 175/94 a poté pod sp. zn. 16 C 54/2007 bylo porušeno její právo na projednání věci v přiměřené lhůtě. Do částky 140.000,- Kč s příslušenstvím a úroku z prodlení z částky 71.000,- Kč za dobu od 14. 5. 2008 do 15. 11. 2008 žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že délka původního řízení dosáhla čtrnácti a půl let a v době rozhodování soudu prvního stupně nebylo původní řízení pravomocně skončeno. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovanou mimosoudně přiznané zadostiučinění ve výši 39.000,- Kč není dostatečné. Při svém rozhodování přihlédl k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva (dále také „ESLP“), která akceptuje na vnitrostátní úrovni přiznání nižší částky odškodnění za nepřiměřenou délku řízení, než by přiznal sám ESLP. Soud prvního stupně konstatoval, že jelikož je žalobkyně právnickou osobou, nemohla jí vzniknout újma v tak zásadním rozsahu jako osobě fyzické.

Poukázal na to, že v období od roku 1994 do roku 2008 se základní jmění žalobkyně zvětšilo z 1.100.000,- Kč na 35.000.000,- Kč, z čehož dovodil, že délka řízení nijak výrazně neovlivnila rozvoj žalobkyně. Uvedl, že řízení proběhlo na čtyřech stupních soudní soustavy, věc nebyla složitá a žalobkyně se na vzniklých průtazích v řízení nepodílela. Proto žalobkyni přiznal zadostiučinění v částce 71.000,- Kč s příslušenstvím, přičemž úrok z prodlení z této částky přiznal od 16. 11. 2008, tj. ode dne následujícího po uplynutí šestiměsíční lhůty od uplatnění nároku u žalované.

K odvolání žalobkyně odvolací soud napadeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku tak, že uložil žalované zaplatit žalobkyni částku 908,- Kč s úroky z prodlení od 17. 11. 2008 do zaplacení, zrušil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení, jinak rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Po doplnění dokazování vzal za prokázané, že v době jeho rozhodování nebylo dosud původní řízení skončeno. V ostatním vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a uzavřel, že

v původním řízení bylo porušeno právo žalobkyně na projednání věci v přiměřené lhůtě. Z hlediska kritérií rozhodných pro výši odškodnění se ztotožnil se soudem prvního stupně, že původní řízení nemělo pro žalobkyni podstatný význam. Zdůraznil, že nepřiměřená délka řízení dopadá tíživěji na fyzické osoby než na osoby právnické. Částka, o kterou se v řízení jednalo (52.984,55 Kč), se nemohla zásadněji promítnout do majetkové sféry žalobkyně (akciové společnosti se základním kapitálem v hodnotě 35.000.000,- Kč). K výši žalované smluvní pokuty odvolací soud nepřihlížel, neboť se jedná o sankci za porušení smlouvy, se kterou žalobkyně při řádném plnění nemohla počítat. Soud za přiměřenou délku původního řízení považoval dobu pěti let, a to s ohledem na složitost a náročnost věci, která si vyžádala opakované znalecké posudky a ve které bylo jednáno před více instancemi, včetně Nejvyššího soudu České republiky. Pokud byla žaloba podána dne 24. 8. 1994, mělo být rozhodnuto do 31. 8. 1999 a po tomto datu je nárok žalobkyně na odškodnění nemajetkové újmy opodstatněný. Odškodnění přiznal odvolací soud za dobu od 1. 9. 1999 do 30. 9. 2009, tj. do konce měsíce, ve kterém o nároku žalobkyně rozhodoval. Základní částku stanovil ve výši 11.000,- Kč za rok řízení nad přiměřenou dobou řízení. Tak dospěl k celkové částce 110.908,- Kč, proto žalobkyni přiznal 908,- Kč úrokem z prodlení od 17. 11. 2008, tedy až od uplynutí šestiměsíční lhůty, kterou zákon č. [82/1998](#) Sb. poskytuje žalované na vyjádření se k žádosti, do zaplacení.

Rozsudek odvolacího soudu, v rozsahu potvrzujícího zamítavého výroku, napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost opřela o ust. § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Za důvod dovolání označila nesprávné právní posouzení [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.], nesouhlasí s výší náhrady nemajetkové újmy. Za otázky zásadního právního významu považuje, zaprvé, zda průtahy v řízení mají tíživější dopad do sféry osoby fyzické než právnické, zadruhé, zda se přihlíží ke smluvní pokutě při posuzování významu předmětu řízení či nikoli, zatřetí, od jakého okamžiku vzniká poškozenému nárok na zákonný úrok z prodlení z nemajetkové újmy, a začtvrté, zda lze dobu pěti let považovat za přiměřenou pro řízení před soudem prvního stupně u řízení relativně náročnějšího na dokazování. Dovolatelka brojí proti názoru, že nepřiměřená délka řízení má zpravidla tíživější dopad na fyzickou osobu než osobu právnickou, který považuje za nesprávný a diskriminační, v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod založeném na právu každého domáhat se soudní ochrany. Skutečnost, že má obchodní společnost vysoký základní kapitál, v žádném případě neznamená, že by pro ni probíhající řízení mělo malý význam. Namítala, že odvolací soud vycházel z nesprávné částky, o kterou bylo řízení vedeno. Na počátku řízení představovala jistina částku 238.011,20 Kč a smluvní pokuta částku 345.933,- Kč (v průběhu řízení, v roce 2007, byla rozšířena o dalších 500.000,- Kč, o kterých však bylo rozhodnuto včas), přičemž je přesvědčena, že odvolací soud měl při stanovení odškodnění dle zák. č. [82/1998](#) Sb. ke smluvní pokutě přihlídnout, neboť se nejedná o příslušenství pohledávky. Neztotožňuje se se závěrem odvolacího soudu, který považuje za přiměřenou délku řízení před soudem prvního stupně dobu pěti let. Nesouhlasí dále s argumentem odůvodňujícím nižší náhradu také z toho důvodu, že řízení bylo vedeno před více instancemi, neboť má za to, že pokud by soudy rozhodovaly řádně, nebyla by jejich rozhodnutí rušena soudy vyšších stupňů a řízení by bylo nepochybně kratší. Žalobkyně je dále toho názoru, že příslušenství nároku jí mělo být přiznáno již počínaje dnem 16. 5. 2008, kdy byl nárok uplatněn u žalované. Proto navrhla, aby dovolací soud zrušil v napadeném rozsahu rozsudek odvolacího soudu, stejně tak rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zák. č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu ve znění účinném po 1. 7. 2009 (dále jen „o. s. ř.“).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu,

jestliže to zákon připouští.

Podle § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. dovolání není přípustné ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000,- Kč a v obchodních věcech 100.000,- Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

Rozsudkem soudu prvního stupně došlo k rozštěpení původního nároku tak, že se požadavek na zákonný úrok z prodlení z částky 71.000,- Kč za dobu od 14. 5. 2008 do 15. 11. 2008 stal samostatným předmětem řízení (na rozdíl od zbylého příslušenství žalované jistiny ve výši 71.000,- Kč, byla žaloba v dané části zamítnuta). Tak o něm bylo rozsudkem odvolacího soudu také rozhodnuto. Ohledně tohoto výroku rozsudku odvolacího soudu, jehož předmětem je plnění nepřevyšující částku 50.000,- Kč, není dovolání přípustné (§ 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.). Dovolací soud proto dovolání v daném rozsahu podle § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Jelikož napadený rozsudek odvolacího soudu není měnícím ve smyslu § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., ani potvrzujícím poté, co předchozí rozsudek soudu prvního stupně (jímž rozhodl „jinak“) byl odvolacím soudem zrušen podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., přichází v úvahu přípustnost dovolání toliko na základě ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Pro dovození přípustnosti dovolání ve smyslu tohoto ustanovení by dovolací soud musel dospět k závěru, že napadené rozhodnutí je ve věci samé po právní stránce zásadně významné. Dle ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Otázka vlivu většího počtu instancí, kterými je věc projednávána, na výši odškodnění v rámci kritéria složitosti věci (§ 31a odst. 3 písm. b/ OdpŠk) byla odvolacím soudem posouzena v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2138/2009, dostupný, stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zde citovaná, na jeho internetových stránkách www.nsoud.cz), a nepředstavuje proto otázku zásadního právního významu.

Nejvyšší soud však shledal, že je dovolání přípustné pro otázku rozhodné doby trvání původního řízení pro účely zjištění, zda došlo k porušení práva žalobkyně na projednání věci v přiměřené lhůtě a na ni navazující otázku určení výše přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem (§ 31a odst. 3 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti /notářský řád/ /dále jen „OdpŠk“/), která byla odvolacím soudem posouzena v rozporu s judikaturou soudu dovolacího a představuje tak otázku zásadního právního významu (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolání je důvodné.

Nejvyšší soud již ve svých předchozích rozhodnutích uvedl, že při úvaze o tom, zda doba řízení byla přiměřená, jakož i při stanovení celkové výše přiměřeného zadostiučinění, je nutno postupovat nejen podle zákonné úpravy, do níž je zasazena, ale též v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1614/2009).

Vzhledem k velmi odlišnému stupni složitosti a náročnosti jednotlivých sporů, které jsou projednávány soudy v občanském soudním řízení, není až na výjimky dosti dobře možné obecně stanovit lhůtu, v níž by soud měl věc rozhodnout. Nejvyšší soud proto při posuzování přiměřenosti délky řízení vychází z toho, že je třeba stanovit celkovou délku řízení, a posoudit, zda doba řízení

odpovídá složitosti, skutkové a právní náročnosti projednávané věci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4889/2009 a Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 04. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, část IV). Pro posouzení přiměřenosti délky řízení se proto použijí stejná kritéria, jako při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Soud by měl přihlídnout zejména ke složitosti případu, chování poškozeného, postupu orgánů veřejné moci a k významu předmětu řízení pro poškozeného. Aplikace kritérií upravených v § 31a odst. 3 písm. b) až e) OdpŠk na posouzení přiměřenosti délky řízení nadto vyplývá i z judikatury Evropského soudu (srov. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 29. 3. 2006 ve věci Apicella proti Itálii, stížnost č. 64890/01, § 66 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4761/2009).

V posuzované věci tedy odvolací soud nesprávně stanovil „přiměřenou délku řízení“, kterou poté nezahrnul do celkové délky řízení při úvaze o výši odškodnění žalobkyně ve smyslu § 31 odst. 3 písm. a) OdpŠk. Z tohoto pohledu je právní posouzení nároku žalobkyně odvolacím soudem nesprávné.

Rovněž nesprávný je názor odvolacího soudu, že malý význam řízení pro žalobkyni [kritérium § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk] je dán již tím, že žalobkyně je právnickou osobou. Ze znění citovaného zákona není možné dovodit, že by zákonodárce měl v úmyslu odlišovat postavení fyzických a právnických osob při uplatnění nároku na přiměřené zadostiučinění za nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 věty druhé a třetí OdpŠk (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3326/2009 a dále Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 04. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, sedmá právní věta). Ačkoliv může platit, že újma způsobená nepřiměřenou délkou řízení bude u právnických osob zpravidla (statisticky) nižší, nelze z tohoto předpokladu vycházet jakožto z právního argumentu vyplývajícího z aplikace § 31a odst. 3 OdpŠk, nýbrž je nutno přihlídnout k okolnostem konkrétního případu.

Také námitka dovolatelky, že odvolací soud nesprávně dovodil nízký význam předmětu řízení pro ni z toho, že v průběhu let 1994 až 2008 vzrostl její základní kapitál z 1.100.000,- Kč na 35.000.000,- Kč, je důvodná. Základní kapitál (do 31. 12. 2000 základní jmění - viz § 58 obch. zák.) vypovídá o majetkové situaci obchodní společnosti jen velmi málo, nepřímou a nespolehlivě (srov. např. Eliáš, K. a spol. Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 44 s.). Pouze z toho, že došlo v průběhu určité doby ke zvýšení základního kapitálu žalobkyně a z jeho aktuální výše, nelze usoudit v poměru k hodnotě předmětu řízení na nízký význam předmětu řízení pro žalobkyni.

Obecně si lze i představit, že ke zvýšení základního kapitálu, který je peněžním vyjádřením souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů všech společníků, dojde z důvodu špatné ekonomické situace společnosti, kterou se společníci snaží zvýšením svých vkladů ekonomicky posílit. V takovém případě by zvýšení základního kapitálu vypovídalo spíše o vyšším než nižším významu předmětu řízení pro obchodní společnost, která se domáhá v řízení zaplacení (obecně) nikoli zanedbatelné finanční částky.

Měla-li by být (rámcově) poměřována ekonomická síla žalobkyně a hodnota předmětu řízení, měl by odvolací soud vycházet spíše z jejího vlastního kapitálu, představujícího vlastní zdroje financování jejího obchodního majetku (§ 6 odst. 4 obch. zák.) a hodnoty předmětu řízení, avšak včetně žalované smluvní pokuty, jak je níže uvedeno.

Dovolací soud ve vztahu ke kritériu významu předmětu řízení pro účastníka dovodil, že zvýšený význam předmětu řízení pro svou osobu tvrdí a prokazuje při uplatnění nároku z odpovědnosti za neprojednání věci v přiměřené lhůtě poškozený. Výjimku z uvedeného pravidla představují taková řízení, která již povahou svého předmětu mají pro jejich účastníky zvýšený význam, jako jsou například věci trestní, opatrovnické, pracovně-právní spory, věci osobního stavu, sociálního

zabezpečení a věci týkající se zdraví nebo života nebo taková řízení, která s přihlédnutím k vysokému věku účastníka nebo jeho zdravotnímu stavu, je třeba vyřídit přednostně. U těch se zvýšený význam předmětu řízení pro účastníka ve smyslu § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk presumuje (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2800/2009).

Rubem uvedené úvahy je, že v případě nižšího významu předmětu řízení pro poškozeného, tíží břemeno tvrzení a břemeno důkazní o této okolnosti žalovanou a není povinností soudu zjišťovat nad rámec tvrzení účastníků okolnosti rozhodné pro posouzení významu předmětu řízení pro poškozeného. Obecně je totiž třeba vyjít z toho, že nejde-li o shora vyjmenované případy domněnky vyššího významu předmětu řízení pro poškozeného, je význam předmětu řízení pro něj standardní, což nevede k posílení ani potlačení úvahy o porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, ani případnému zvýšení či snížení základního odškodnění za ně (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3026/2009).

Případný aktivismus ze strany soudu ve směru posouzení kritérií § 31a odst. 3 OdpŠk nad rámec tvrzení účastníků je porušením práva na rovnost zbraní jako součásti práva na spravedlivý proces (viz čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a § 18 odst. 1 věta první o. s. ř.).

V posuzované věci z obsahu spisu nevyplývá tvrzení žalované o nižším významu předmětu řízení pro žalobkyni z důvodu její ekonomické síly. Nevyplývá z něj, a ani z rozsudků soudů obou stupňů, z jakého důkazu převzaly skutkové zjištění o zvýšení základního kapitálu žalobkyně v letech 1994 až 2008 a že by případně soud prvního stupně při provádění tohoto důkazu upozornil žalobkyni na význam daného zjištění pro rozhodnutí sporu a umožnil jí se k němu vyjádřit. Tím zatížil soud prvního stupně řízení vadou spočívající v porušení rovnosti účastníků, a pokud odvolací soud danou vadu řízení nenapravitel, je řízení zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Při posouzení kritéria významu řízení dle § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk je třeba ve vztahu k předmětu řízení přihlídnout ke všemu, co je pro účastníka „v sázce“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4761/2009 a rozsudek ESLP ze dne 18. 4. 2006 ve věci Patta proti České republice, č. 12605/02, § 66 a v něm obsažený odkaz na rozsudek ESLP ve věci Frydlender proti Francii [velký senát], č. 30979/96, § 43, ESLP 2000-VII). Je proto třeba přihlídnout i k žalované smluvní pokutě a její případně narůstající výši v průběhu řízení. Dovodil-li odvolací soud, že ke smluvní pokutě v rámci hodnocení významu předmětu řízení pro žalobkyni přihlížet nelze, je jeho posouzení žalovaného nároku v tomto ohledu nesprávné.

Z výše uvedeného je zřejmé, že posouzení nároku žalobkyně odvolacím soudem je v otázce významu předmětu řízení pro ni (§ 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk) nesprávné a že řízení trpí vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a podle § 243b odst. 3 věta první o. s. ř. vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

(zdroj: www.nsoud.cz)

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)